

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Валентина Григорова Григорова-Генчева,
катедра „Финанси и застраховане“, ВУЗФ

на дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

Автор: Ивона Дуджик

Тема: *„Предизвикателства на еврозоната и прогнози за въвеждането на новата валута в Полша“ (Вызовы еврозоны и прогнозы введения новой валюты в Польше)*

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 815 от 12.12.2023 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси проф. д.ю.н. Борис Велчев съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема *„Предизвикателства на еврозоната и прогнози за въвеждането на новата валута в Полша“ (Вызовы еврозоны и прогнозы введения новой валюты в Польше)* за придобиване на научна степен „доктор на науките” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика. Автор на дисертационния труд е Ивона Дуджик – кандидат към катедра „Финанси и застраховане“.

С Протокол №1 от заседание на катедра „Финанси и застраховане“ на 15.12.2023 г. във Висшето училище по застраховане и финанси съм определена за преподавател за изготвяне на рецензия.

Представеният от Ивона Дуджик комплект материали на електронен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ВУЗФ и включва следните документи:

- Дисертационен труд

- Автореферат
- Автобиография
- Списък на всички публикации на авторката
- Резюмета на основните публикации
- Списък на известните цитирания
- Декларация за оригиналност на дисертацията
- Справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на НС „доктор на науките“

Кандидатът е приложил 2 монографии, 29 статии в научни списания, 4 редакции на научни монографии и 52 глави в научни монографии, свързани с темата на дисертацията.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Ивона Дуджик е доктор по философия на Силезийския университет в Катовице, Полша. Притежава магистърска диплома по Полска филология от Висшето педагогическо училище в Жешов, Подкарпатско воеводство. От 2001 г. до момента преподава във Висшето училище по технологии и икономика в Ярослав.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Избраната от авторката тема е особено актуална в научно-приложно отношение, защото, както тя посочва в автореферата си, в момента в Полша се води сериозна политическа, обществена и научна дискусия, относно преимуществата и недостатъците от приемането на еврото. Основната цел на дисертационния труд, формулирана под формата на две основни хипотези, е пряко свързана с актуалността на темата и нейната значимост за полското общество. Поставените въпроси са фундаментални както по отношение приемането на еврото, така и във връзка с бъдещото икономическо развитие на Полша.

В автореферата към дисертационния труд са формулирани и прилаганите от авторката методи на изследване, както и четири допълнителни, наречени от нея „подробни“, хипотези, две от които предстои да бъдат категорично доказани или опровергани след приемането на еврото в Полша.

4. Познаване на проблема

Кандидатката Ивона Дуджик показва добро познаване на изследваната проблематика.

В дисертационния труд и автореферата към него е изразено и личното мнение на авторката по разглежданите въпроси, набелязват се някои насоки за пътя към приемането на еврото в Полша. Дуджик прави коментар на написаното в използваната литература и на резултатите от прегледа на статистически данни за страните от Прибалтика. В заключение тя посочва, че поставените от нея две основни хипотези са доказани.

В изследването е използван значителен обем разнообразни статистически данни, които са обобщени под формата на 52 таблици, 64 диаграми, 2 графики и 2 схеми. Част от тях са предмет на задълбочен научен анализ, докато останалите са представени под формата на повествование.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследване е представена както в автореферата, така и в последната глава на дисертационния труд. Тя включва прилагането на сравнителен подход, оценяващ последствията и измененията, предизвикани от въвеждането на еврото в страни от Централна и Източна Европа по отношение на ситуацията в Полша. В разработката е използван двуелементен метод на анализ на статистически данни от различни източници. Приложени са и разнообразни статистически методи като описателна статистика, статистически тестове и др.

Ивона Дуджик прави детайлен преглед на тезите на по-важните автори/публикации по разглежданата проблематика. Тя формулира ясно и основните научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Избраната методика на изследване позволява да бъдат доказани формулираните от авторката основни хипотези.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Ивона Дуджик е спазила формално техническите изисквания за съставяне на дисертационен труд. Текстът с обем 292 стр. е разпределен в няколко части: увод, списък на съкращенията, пет основни части, дискусия, която представлява и своеобразно заключение, библиография, нормативни актове (81 бр.), онлайн ресурси (50 бр.), списък на таблиците, списък на диаграмите, списък на графиките и списък на схемите. В дисертационния труд са включени 52 таблици, 64 диаграми, 2 графики и 2 схеми.

Библиографията включва 151 заглавия, а в отделен раздел са обособени заглавията на 243 статии и други източници на информация по разглежданата тема. Част от авторите и източниците са цитирани в самото изложение като бележки под линия – 841 бр.

Първа глава, озаглавена „Единната европейска валута в светлината на историята и теорията на парите“ е разделена на две части със сравнително кратък обем. Първата разглежда понятието „пари“, тяхното историческо развитие и някои основни разновидности. Втората част се занимава със същността и основните функции на парите.

Втората глава – „История на еврото“ – е разделена на четири части, първата от които е посветена специално на историческите аспекти на създаването на икономическия и валутен съюз, както и на учредителните документи на еврозоната. Останалите три части разглеждат съответно еврото като политически проект, като икономически план на ЕС и като международна валута.

Трета глава със заглавие „Правни аспекти на присъединяването на Полша към еврозоната“ е разделена две части, които разглеждат основни проблеми, свързани с въвеждането на еврото в Полша. В първата част, И. Дуджик представя необходимите юридически корективи от нормативен характер, предхождащи влизането в еврозоната, а във втората – ролята на еврото в полската икономика.

Четвърта глава – „Предизвикателствата на еврозоната“ – се състои отново от две части. Първата разглежда различните аспекти на кризата в еврозоната с акцент върху държавния дълг на страните, централния бюджет на еврозоната и последиците от реформите в бюджетната политика на еврозоната за Полша. Във втората част на четвърта глава авторката анализира с помощта на няколко диаграми, мнението на поляците, относно приемането на еврото като прави неколккратно заключение за нарастването на обществената подкрепа за приемането на общоевропейската валута.

В последната, пета глава, озаглавена „Оценка на последствията от въвеждането на еврото – сравнителен анализ“, И. Дуджик обособява три самостоятелни части. Първата е посветена на методологическите принципи на анализа, във втората се извършва анализ на сферите на влияние на общоевропейската валута, а третата верифицира възприетите в изследването хипотези. Авторският преглед на използваната литература не е самоцелен, а обособява няколко аспекта във функционирането на икономиката, които биха претърпели изменение след приемането на еврото и им дава ролята на индикатори. Тази част от дисертационния труд е най-богато илюстрирана с таблици и диаграми, част от които са авторски разработки на базата на данни от Eurostat.

Заклучителната част на дисертационния труд неслучайно е озаглавена „Дискусия“, тъй като темата за въвеждането на еврото в Полша остава открита. Авторката не представя готови решения, а многократно подчертава, че процесът на присъединяване към еврозоната би имал както положителни ефекти, така и отрицателни последици, което е видно както от анализа на използваните източници, така и от опита в страни, които вече са приели еврото. Дуджик акцентира върху необходимостта при вземането на решения да се анализират възможно най-широк спектър от разглежданите въпроси и проблеми и да се проверяват в практиката.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационният труд на Ивона Дуджик обобщава сериозна част от изследванията по разглежданата тема като коментира и анализира тезите в някои от основните публикации. Авторката разработва самостоятелно квалификационни критерии, които служат като основа за анализ на данни от Прибалтийските страни и сравнение с подобни от Полша във връзка с въздействието от приемането на еврото за национална валута.

Представените тези са насочени към гражданите на Полша с цел да ги запознаят с основните предимства и недостатъци от планираното влизане на страната в еврозоната. Разработката има перспективи за развитие, защото две от подробните хипотези на авторката са само частично потвърдени. Според нея, едва след приемането на еврото в Полша ще може да се оцени ефекта от този акт върху конкурентноспособността и увеличаването на потенциала на предприятията, както и върху благосъстоянието на отделните домакинства.

Въз основа на проведения анализ на данни, авторката утвърждава, че евентуалните вреди от въвеждането на еврото в Полша няма да превишават очакваните ползи като по този начин подкрепя привържениците на еврото в Република Полша.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Ивона Дуджик представя една монография, която не е основен хабилитационен труд, осем статии, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация. Всички те са в съавторство с Ирена Бруквицка. Кандидатката изброява списък от 14 статии и доклад, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни токове. Четири от тях са доклади от международни научни конференции.

Дуджик е автор на 23 студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове, 17, от които в съавторство с други изследователи. Тя публикува и 60 глави от колективни монографии на полски и английски език. Кандидатката има 75 цитирания в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове, както и 590 цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Съгласно приложената от Ивона Дуджик Справка, минималните национални изисквания за придобиване на научна степен „доктор на науките“ в професионалното направление 3.8. Икономика са изпълнени.

10. Лично участие на кандидата

Представеното дисертационно изследване, извършените анализи на статистически данни и получените резултати, са лична заслуга на Ивона Дуджик. В разработката е изразено нейното лично отношение към изследваната проблематика, а именно: приемане на еврото в Република Полша като добра перспектива за бъдещето на страната. Представена е концепцията на авторката, относно приемането на еврото в Полша и предизвикателствата, свързани с него. Използваните източници са цитирани коректно и няма данни за плагиатство.

11. Автореферат

Авторефератът, приложен към дисертационния труд е с обем от 41 страници. Той съдържа описание на основните характеристики на представената научна разработка: структура и съдържание на дисертацията, обобщено представяне на основните проблеми и методите на изследване, както и на публикации по темата на дисертацията.

Авторефератът на дисертационния труд е изготвен в съответствие с възприетите за подобен род научни разработки критерии. В него, обаче, не присъстват теоретични изводи и авторски решения на значими научни или научноприложни проблеми, които да представляват значителен и оригинален принос в науката по въпросите на историята и теорията на парите и паричните системи.

В автореферата са систематизирани научните постижения на Ивона Дуджик, които включват десетки публикации в научни списания и глави от монографии, както и участия

в редица национални и регионални научни конференции. Споменато е и ръководството на бакалавърски и магистърски дипломни работи.

В декларация към автореферата, авторката ясно заявява, че представеният дисертационен труд не повтаря нито темата, нито съдържанието на труда за придобиване на образователната и научна степен доктор, озаглавен „Постмодернистка и ретивистска естетика“, защитен през 2006 г. в Силезийския университет в Катовице.

12. Критични забележки и препоръки

Нямам.

Бих задала следните въпроси към докторантката:

- Кои са значителните и оригиналните научни и научно-приложни приноси на представения дисертационен труд?
- Отнася ли се положително към приемането на еврото в Полша и какви основни положителни последствия от него очаква?

13. Лични впечатления

Личните ми впечатления от Ивона Дуджик са базирани на участието ми в онлайн срещи с нея по обсъждане на дисертационния труд. Правят положително впечатление нейното сериозно отношение към поставените въпроси и задачи с цел усъвършенстване на текста, както и способността и да отстоява изразеното в дисертацията мнение по въпроса за приемането на еврото в Полша.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Разработката на Ивона Дуджик има перспективи за развитие и приложение. Препоръчително е да се коментира и анализира в статия или друг материал, как се отразява приемането на еврото в Полша на конкурентноспособността и увеличаването на потенциала на предприятията и на благосъстоянието на домакинствата. Елементи от дисертационния труд биха могли да се използват за разяснителни дейности сред населението в периода преди приемане на еврото в Република Полша.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилата за условията и реда за придобиване на научната степен “доктор на науките” във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че кандидатата Ивона Дуджик **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди научна степен „доктор на науките“* на Ивона Дуджик в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика.

2.01.2024 г.

Рецензент:

доц. д-р Валентина Григорова-Генчева